

Кини, хараба куоскалы,
Киэн, эрилкэй, тегурук.
Тыныраба олус сыты,
Дэгий курдук, ынырык...

(С.В. Васильев «Хотобойдоохтор» Кулгаахтаах)

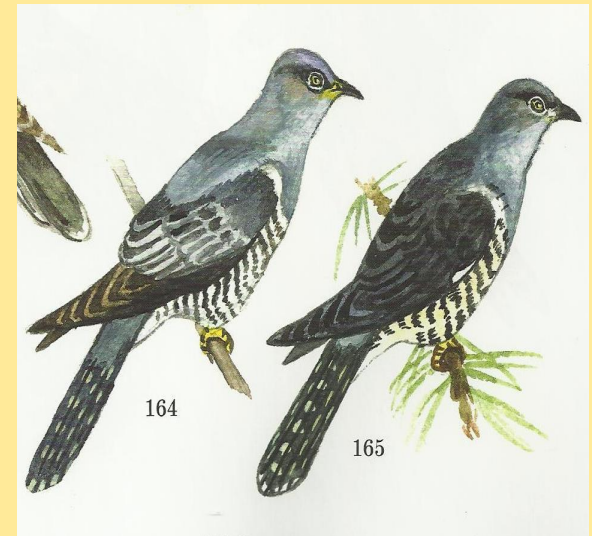
...Кэ5э бэлиэ кэрэ куоластаах

Кэ5элиирэ кыылым

Кинник хара тыаларбар

Кэрээбэkkэ кэпсээхтээ...

(С.В. Васильев "Хото5ойдоохтор" Кэ5э)

Урдугэ 40 см.
Ыйааына 110-130г,
кынатын былаа 35-60
см

Кэ5э беден туулээх
уеннэри сиир. Оннук
гынан ойуурбутун
ыраастыыр

Ылам ыйын 22
кунугэр чуор
куолааынан сайын
кэлбитин
биллэрэр.

Сымыыттан тахсыбыт
кэ5эчээннэр ийэлэрэ а5албыт
беден туулээх уеннэрин
сатаан сиэбэттэр. Ол иын ийэ
кэ5э сымыытын сымна5ас
астаах атын кетердер
уйаларыгар хаалларар.

Тойон кетер-хотой

Тохсунньу санатыгар
Тойон кыыл манна кэлэр.
Курун тиитин чыпчаалын
Куо5аччы баттаан кэбиьэр...
(С.Васильев "Хото5ойдоохтор" Хотой)

Яна, Индигир, Халыма
умнаьынан хайалаах сиргэ
элбэхтик уйаланар.

О5ото 2-2,5 ыйдарыгар
куобах, андаатар, кус-хаас
аьылыктаах.

Уйатын таастаах хайа
очуостарыгар эбэтэр улахан
тииттэр урдүлэригэр туттар.

Куйаар халлаан кырсыттан
Куба бэрдин сууларбытым
Кынтайар уьун моонньуттан
Кылбаччы сугэн тахсыбытым...
(С.Васильев "Хото5ойдоохтор" Куба)

- Кыстыы Кытайга , Япония5а барар.
- Ыйааына 7-13 кг. Аылыга уксун уунээйи.
- Элбэх кыра куеллэрдээх туундара5а ууьуур.
- Аылыга уксун уунээйи. Сымыыта беден манан, кугас эбирдээх.

Улэм сыала:

- 1.С.Васильев «Хото5ойдоохтор» айымньытыгар ахтыллар кетердери оркуола музейын туьанан уерэтии, ырытыы, билии-керуу;
- 2.Хото5ойдоохторго аналлаах сахалыы остуол оонньуутун айан, онорон табаарыы.

Улэм соруктара:

- 1.Айымньыны аа5ыы, ырытыы, уерэтии;
- 2.Айымньынан оонньуу оноруу;
- 3.Оонньууну билибиннэрии;

Проблемата: Билиинни кэмнэ о5о кинигэни аа5ара аччаата.

Улэм актуальноа: Оонньуу кеметунэн саха суруйааччыларын айымньыларын аа5ыыга ба5аны уескэтии.

С.Васильев-Борогонской айымньытынан
«Хото5ойдоохтор» оонньуу

«Хото5ойдоохтор» оонньууну онорорбор манньк матырыйааллары туьанным: араас еннеех А4 кумаа5ы, боростуой, еннеех харандаас, гуашь, акварель, мелки кырааскалар, сотор ластик, клей, кыптыый, линейка.

Цветной харандаас— кустук курдук араас еннеех, сымна5ас харандаас;

Гуашь — хойуу, халын кырааска. Туттарбар кыра уунан суурайабыт;

Акварель - олус сымна5ас, араас еннеех кырааска. Бу кыраасканан уруьуйдуурга элбэх ууну туттабыт;

Мелки — кытаанах, араас еннеех харандаас. Уруьуйдуурга бу харандааьы куускэ баттыахтаахпыт. **Сотор ластик, клей, кыптыый, линейка туьанным.**

Перемена кэмигэр бииргэ уерэнэр до5отторбун кытта
«Хото5ойдоохтор» остуол оонньуутун оонньуу сылдыабыт

МР «Усть-Алданский улус (район)
МБОУ «Тандинская средняя общеобразовательная
школа им.М.Н.Готовцева»

**Улэм тиэмэтэ: С.Васильев-Борогонскай айымньытынан
«Хото5ойдоохтор» оонньуу**

Толордо: Танда орто оскулатын 2-с
кылаабын уерэнээччитэ
Колодезникова Вика
Салайааччы: Готовцева Мария
Ильична, Танда орто оскулатын
алын кылаас учуутала

Туьаныллыбыт литература

1. В.Н. Винокуров «Саха сириh уунээйитэ, кыыла-суелэ» Дьокуускай: 2004с
2. А.И. Яковлева «Айыл5а уонна киии» Дьокуускай: 2008с
3. С.С. Васильев «Талыллыбыт айымньылар» Дьокуускай: 1967с
4. Г.М. Федоров «Хамсыыр – харамай эйгэтэ» Дьокуускай: 2008с
5. Б.И. Сидоров «Знаете ли вы птиц Якутии?» Якутск 2005с
6. С.С. Васильев «Талыллыбыт айымньылар», икки томнаах Якутскай 1967с
7. И.В. Мигалкин «Талыллыбт айымньылар», икки томнаах Дьокуускай 2007с
8. Д.Д. Собакин «Айыл5а кистэлэнэ» Дьокуускай 2015с

С.Васильев 1907с бала5ан
ыйын 25 кунугэр кэрэ
айыл5алаах Боро5он улууьун
Суоттутугар тереебутэ.

А5ата Степан Еремеевич
Васильев, а5ыйах саналаах,
куустээх киьи этэ.

Ийэтэ Матрена Филипповна
Васильева бэргэн тыллаах,
кэпсээннээх, элбэх о5олоох кемус
ийэ этэ

1932-34сс Мэнэ-Ханалас райсоветын председателинэн ситибиилээхтик улэлээбитэ.

1935-37сс Ньурба райисполкомун председателинэн улэлээбитэ.

1937-38сс Дьокуускай горсоветын председателинэн улэлээбитэ.

1943с Суруйааччылар союзтарын Правлениетын эппиэттиир секретарынан талбыттара.

1961с биология,
география учуутала
Егорова Анна
Никифоровна арийбыт
айыл5а музейа баар

Бу музейбыт олус
киэн уонна баай
ис хобоонноох

Манна араас кэмнэргэ
булчуттар бэлэхтээбит
кетердерун, кыылларын
чуучулалара,
экспонаттара бааллар

Саха сиригэр
кетер 291 арааыа
баар

Тумук

Бу улэм тумугунэн мин олус элбэ5и биллим-кердум. Сергей Степанович Васильев «Хото5ойдоохтор» айымньы уонна биьиги ыкса сибээстээхпитин ейдеетум. Кетердер Сахабыт сиригэр эрэ буолбакка биьиги Тандабытыгар эмиэ кэлэллэр эбит уонна музейбытыгар баар кетердербутун эбии чинчийэн ырытан уерэттим. Учууталбыт Егорова А.Н. уонна суруйааччы С.С. Васильев кэнэ5эски кэнчээри ыччакка иитэр-уерэтэр суолталаах уйэ тухары умнуллубат сурдээх улахан бэлэ5и хаалларбыттар эбит дии санаатым. С.Васильев айымньытыгар сыьыаннааха араас сорудахтары толкуйдаан, уруьуйдаан онордум. Бу оонньууга оонньообут о5о саха суруйааччытын, кини айымньыларын, оло5ун, айар улэтин туьунан олус дириинник, элбэ5и, интэриэьинэи билэр. Толкуйдуур, аа5ар дьо5ура сайдар.

"Туру-туук, туру-туук" саналаах
Туруйа кыылым, бэрт ыраах
Тыымпы кытыытыгар кэлэрин
Дыабанныы уста хаамарын...
(С.Васильев «Хото5ойдоохтор» Туруйа)

Улахан кетер. Урдугэ
125 см, ыйааына
4-4,5 кг, кынатын
былаа 2 м тахса
буолар.

Куталаах бадарааннаах
киэн сиргэ уйаланар.

Хаар ууллуута 2-1
сымыыттаах кэлэр.
Икки да5аны
о5олонно5уна онтон
биирэ эрэ ордор.

Биьиги оскуолабыт музейыгар маннык кетердер бааллар:

Кулгаахтаах

Туруйа

Кэ5э

Куба

Хотой